

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review ArticleSubject Area
Fine Arts, PaintingVol: 8 Issue: 62
Year: 2022 August
Pp: 1528-1535Arrival
17 July 2022
Published
31 August 2022
Article ID 64056Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/smryj.64056>**How to Cite This Article**
Arısoy, D. & Kayahan, Z. (2022). "Monobaskı Üzerine Bir Uygulama Örneği", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(62): 1528-1535

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Monobaskı Üzerine Bir Uygulama Örneği

An Application Example On Monoprint

Döne Arısoy¹ Zeliha Kayahan² ¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Kars, Türkiye² Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/Güzel Sanatlar Fakültesi/Temel Sanat Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

Geçmiş mağara duvarlarına kazınmış ilk çağ eserlerine kadar uzanan baskiresim bir kalıp ile çoğaltılabilir olması sebebiyle özel bir alanda yer almaktadır. Kendi kuralları ve teknik özelliklere sahip bu alan geçmişte ve günümüzde birçok sanatçıya deneysel bir ortam sunmaktadır. Sanatsal yaratıcılığın ön planda olduğu baskiresim çalışmaları her sanatçının kendi tarzına uygun seçmiş olduğu bir teknikle özgün eserler üretmesine olanak sağlamaktadır. Bir baskiresim tekniği olan monobaskılar ise tek kopya üretilmesi açısından baskiresmin diğer tekniklerinden ayrılmaktadır. Sanatçı monobaskıyı üzerinde hiçbir eklenti olmayan bir yüzey üzerinde çalışarak, daha çok çizime ve pentüre dayanan bir çalışma geliştirir. Çalışma yüzeyde tamamlandığında ise baskı gerçekleştirilir. Bu araştırma monobaskının tarihine ve günümüzde uygulanmasına yönelik bir uygulama çalışması üzerine odaklanmaktadır. Çalışmada, akademisyen/sanatçı Döne Arısoy ve Zeliha Kayahan'ın gerçekleştirmiş olduğu monobaskılar sanatsal açıdan incelenerek monobaskıya dair güncel sanat eseri analizi yapılmıştır. Sonuç olarak; monobaskılar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de uygulanabilirliği açısından sanatçıların ilgisini çekmekte, malzeme çeşitliliği ve yeni deneysel girişimler ile birlikte her geçen gün anlatım dilini geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Baskiresim, Monobaskı.

ABSTRACT

Printmaking, whose history dates back to the first age works engraved on the cave walls, is located in a special area because it can be reproduced with a mold. This field, which has its own rules and technical features, offers an experimental environment to many artists in the past and today. Printmaking works, in which artistic creativity is at the forefront, allow each artist to produce original works with a technique he has chosen in accordance with his own style. Monoprints, which is a printmaking technique, differ from other printmaking techniques in terms of producing a single copy. By working on a monoprint on a surface with no attachments, the artist develops a work based more on drawing and painting. When the work is completed on the surface, printing is performed. This research focuses on a practical study of the history of monoprinting and its application today. In the study, the monoprints made by academicians/artists Döne Arısoy and Zeliha Kayahan were analyzed from an artistic point of view, and an analysis of contemporary art about monoprinting was made. As a result; Monoprints attract the attention of artists in terms of their applicability today, as in the past, and develop the language of expression with each passing day with material diversity and new experimental initiatives.

Keywords: Contemporary Art, Printmaking, Monoprinting.

GİRİŞ

Sanat tarihinde resim sanatı gibi bağımsız bir yerde duran özgün baskiresim sanatı; kâğıdın bulunması ile gelişim göstermiştir. Baskiresim'in kökleri yüzyıllarca öncesine giden bir geçmişe sahiptir. Önceleri geniş kitlelere ulaşmak için kullanılan baskı sanatı gerek varlıklı kesimlerin, gerekse kilisenin ilgisi ile yaygınlaşmıştır. Yaratıcı düşüncenin teknik farklılık ve malzeme çeşitliliği ile birleşmesi, sanatın kolu olan plastik sanatlar içerisinde baskiresmi sağlam bir zemine oturtmuştur. Günümüzde baskiresmi, yarışmalarda, bienallerde, proje ve önemli koleksiyonlarda görmek mümkündür.

Bu çalışma baskiresim tekniklerinden birisi olan monobaskı üzerine hem teorik hem de uygulamalı bir araştırmayı ortaya koymaktadır. Baskı sanatının gelişim göstermesi ile birlikte farklı tekniklerin uygulanabilir olması monobaskının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Deneysel bir yöntem olarak düşünülebilecek olan bu baskı tekniği pek çok sanatçıya yeni, özgün ve sınırsız uygulama ortamı sağlamaktadır.

BASKİRESİM ÜZERİNE

Bayav'a göre, baskiresmin tarihi prehistorik dönem mağara resimlerine kadar uzanır. İz bırakma eyleminin ilk örneği sayılan mağara resimleri sonrası gelişen teknik buluşlar ile iz bırakma eyleminin de farklılaşmaya gittiği görülmektedir.

Bir gereç yardımı ile yüzey üzerine izler oluşturmaya dayanan gravürün kökleri belki de elini boyayıp mağara duvarına yapıştıran insanlara kadar dayanabilir. Kazıma yoluyla yapılmış çalışmalar prehistorik dönemde mağara yüzeylerine, kemiklere ve taşlara yapılmıştır. Silindir damga mühürleri de uygulanış mantığıyla bir anlamda baskı sanatının köklerini oluşturur. İmgeleri çoğaltma tekniği birkaç bin yıllarca

geriye, yumuşak kil tabletler üzerine yuvarlandığı zaman, kabartma izlenimleri bırakan silindir mühürler üzerine desenler ve çivi yazıları kazıyan Sümerlere (M.Ö. 3000) kadar dayanır (Bayav, 2013, s.6).

Tarihte bilinen en eski ağaç baskı çalışması Wang Jie tarafından M.S. 868 yılında parşömen üzerine basılmış olan Diamond Sutra'dır. 12. yüzyılda Doğu ve Batı arasındaki ticaretin gelişmesiyle kâğıdın Batı ülkelerine ulaşması baskı sanatının bu ülkelere yayılmasını sağlamıştır. 1380 yılında Avrupa'da yapılan ilk ağaç baskı örneği görülür. Hristiyan kiliselerinin dini öğretileri insanlara ulaştırmak için ağaç kitaplardan faydalandığı bilinmektedir (Kayahan ve Çevik, 2019:536).

Görsel 1. Wang Jie, Diamond sutra

Kaynak: Bayav, D. (2013) Geleneksel Ve Deneysel Yönleriyle Gravür Baskı.

Yapılan araştırmalar geçmişte keşfedilen birçok teknik yeniliğin baskı resmin ortaya çıkmasına zemin hazırladığı görüşündedir. Bunlardan biri de Sümerliler zamanına ait silindir mühürlerdir. Mühürlerin iz bırakma özelliği ve her uygulandığında benzer izi bırakıyor olmaları baskı resim mantığına uyan bir anlayışı sergiler.

Görsel 2. Mezopotamya kireçtaşı silindir ve baskısı, (Louvre)

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Silindir_m%C3%BCh%C3%BCr

Tüm bu teknik gelişmelerin yanında baskı resme en büyük katkı kuşkusuz kâğıdın bulunması ile olmuştur. M.S. 105 yılında Çinliler tarafından kâğıdın bulunması baskıresmin günümüzdeki formuna ulaşmasına en büyük katkılardan birisini yapar. 1380 tarihli bilinen en eski ağaç baskı örneği kâğıt üzerine uygulanmıştır. Kiliselerin dini öğretileri yaymak için kullandığı bu yöntem o tarihlerde sanatsal bir amaç taşımamaktadır. Johannes Gutenberg'in matbaayı keşfetmesi ağaç baskıya oranla daha pratik bir yöntem olarak kilisenin kullanımına geçmiştir. Bu sayede ağaç baskı kendisini sanatsal bir amaca yönlendirmiştir denilebilir. Yaklaşık olarak aynı tarihlere denk gelen metal baskı, farklı metal ve yüzeyler ile etkileşime girmiştir. 17. yüzyılda Tokyo'da ipek, deri ve kâğıt üzerine ağaç baskı uygulamalarının yapıldığı Ukiyo-e okulu açılır. Aynı yüzyılda Almanya'da tiyatro yazarı Alois Senefelder (1771- 1834) rastlantısal olarak taşbaskıyı keşfeder (Kayahan ve Çevik, 2019: 537).

17. yüzyıla kadar baskıresmin tarihini sanata giden yoldaki deneysel bir gelişim süreci olarak açıklayabiliriz. Bayav'a (2013: 31) göre; Birinci Dünya Savaşından deneysel yöntemler çoğalmıştır. Bunları deneyen ve pek çok yeni teknik geliştiren İngiliz Stanley William Hayder (1901-1988) baskının bağımsız bir sanat ürünü olabileceğini öne sürmüştür der. Sonrasında Ukiyo-e okulu ve sanatçıların yoğun ilgisiyle baskıresim sanatsal anlamda varlığını göstermiştir. Honore Daumier, Eugene Delacroix, Theodore Gericault, Francisco Goya, Henri de Toulouse Lautrec, Edouard Manet, Edgar Degas, Paul Gauguin, Van Gogh, Edgar Degas, Eduard

Munch, Roy Linchtenstein, Robert Rauschenberg, Hans Arp, Pablo Picasso, Marc Chagall, Raoul Dufy ve Andy Warhol gibi pek çok sanatçı baskı sanatından etkilenmiştir. Bazı sanatçılar birebir uygulama ile eser üretme aşamasına geçmişken bazı sanatçılar baskı eserlerinden etkilenmelerini kendi tekniğindeki eserlerine yansıtmışlardır (Örn. Van Gogh).

Pop Art sanatının öncüsü Andy Warhol baskiresmin tekniksel gücünü kavramsal boyutta kullanabilen en başarılı sanatçılardan birisidir. Serigrafi tekniği ile ürettiği Marilyn Monroe serisi çalışmaları günümüz sanatını etkileyen bir kapıyı aralamış ikonik çalışmalar arasındadır.

BİR BASKİRESİM TEKNİĞİ OLARAK MONOBASKI (MONOPRINT)

Monobaskı Tarihi

Monotipi baskı sanatının kökeninin nereden kaynaklandığı bilinmemekle birlikte, ilk olarak 15. Yüzyıl da gravür tekniğiyle kullanılmaya başlar. Monotipi tekniğini ilk kullanan sanatçı İtalyan sanatçı Giovanni Benedetto Castiglione (1616-1670) kullanmıştır (Kaplan ve Koç, 2020: 120). Monobaskılar kendi türünün tek örneği olan basılı resimlerdir. Kimi zaman da monotip olarak adlandırılırlar (Grabowski ve Fick, 2009, s. 187). Sanatçı üzerinde hiçbir eklenti olmayan bir yüzey üzerinde çalışarak, daha çok çizime ve pentüre dayanan bir çalışma geliştirir. Çalışma yüzeyde tamamlandığında, kâğıda ya da herhangi bir başka yüzeye basılır. Bir resmi oluşturmak için yapılan bazı işaretler, kalıpta yer alamayacağı için resimden bir kopya basma olanağı oluşur.

Bilinen en eski monotiplerin tarihi XVII. Yüzyılın ortalarına uzanır ve İtalyan Baskiresimci Giovanni Benedetto Castiglione (1609-64) tarafından yapılmıştır. Castiglione, temiz bir bakır plaka üzerine, indirme mürekkebinin kabartma yüzeye merdaneleyerek, eksiltme tarzında çalışmıştır. Mürekkebi bezler ve fırçalarla kaldırarak resim oluşturmuş, çizgisel elemanlar mürekkeplenmiş yüzeye bir çubukla çizilerek yapılmıştır (Grabowski ve Fick, 2009, s. 188) Monobaskı kalıpları, sanatçısı tarafından belli biçimsel tasarımlar oluşturularak elle hazırlanır. Tasarımlar çeşitli aletler, kumaşlar, kâğıtlar ve birçok boya türü kullanılarak tamamlanır.

Görsel 3. Giovanni Benedetto Castiglione Davut Golyat'ın Başıyla, 1655.

Kaynak: <https://www.burcakbalamber.com/single-post/melez-bir-bask%C4%B1-resim-tekni%C4%9Fi-on-yedinci-y%C3%BCzy%C4%B1dan-on-dokuzuncu-y%C3%BCzy%C4%B1a-monotip>

Keser'e (2009:216) göre; Monobaskı, ortak imgeye dayalı, ancak her birinde farklı renk, farklı doku kullanılarak hazırlanmış baskılardır. Baskiresmin en önemli özelliği kalıpla yapılıyor olmasıdır. Kalıp mantığıyla yapılması da onun çoğaltılabilir olmasını sağlamaktadır. Uluslararası baskiresim kuralları çerçevesinde baskiresim kalıpları basım sonrasında sanatçıları tarafından deforme edilerek tekrar kullanılamaz hale getirilir. Bazı baskı sanatçıların, çoğaltmayı önlemek için, baskı sonrasında, kalıpları sildikleri veya kırdıkları da bilinmektedir. Baskiresim, kuşkusuz içinde belli teknik sınırlılıkları da taşır (Algan, 2008, s. 58, 59). Bu durum monobaskı da yaşanmaz. Hâlihazırda kalıp tek bir kez basılabilecek şekilde tasarlandığı için aynı etkiyi yaratacak ikinci bir kalıbın hazırlanması mümkün olmamaktadır.

Edgar Degas (1834-1917) ise birçok çalışmasını pastel boya ile başlamıştır ve çizimlerini monotipbaskı tekniğine çevirerek oluşturmuştur. Bu teknikle büyük bir değişiklik yapan sanatçı yeni bir seri resim çalışmaları oluşturarak kendine özgü tarzını oturtmuştur. Monotip baskı yapma süreci metal bir plaka üzerine siyah bir mürekkebin çizim yapılarak pres yöntemiyle kağıda geçirilmesi, doğal olarak tek bir baskı olarak sonuçlanan bir yöntem. Bu yöntemin potansiyelini keşfeden Degas, 1870'lerden 1880'lere kadar ve daha sonra 1890'larda, en verimli çağlarını yaşadığı iki ayrı dönemde 300'den fazla monotip yapmıştır (Kolektomani.com, 2016).

Görsel 4. Edgar Degas Heads of a Man and a Woman, (1877-80)

Kaynak: https://www.artandantiquesmag.com/impressionism-portland-exhibition-edgar-degas/201204_degas_02/

Resim 5. Paul Gauguin, Konsültasyon

Kaynak: Beth Grabowski ve Bill Fick (2009) Baskıresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi.

Paul Gauguin (1848-1903), monotip baskı tekniklerini daha da ileri taşır. Boyanmış bir yüzeyin üzerine eklenen, kâğıt parçası üzerine tasarımını çizerek, çizgi monotipi denilen tekniği uygulamıştır (Grabowski ve Fick, 2009, s. 188). Tarihsel gelişimini kısaca incelediğimiz monobaskı 21. yy.'la birlikte yeni arayışlar ve anlatım olanaklarının oluşturulduğu çağdaş bir üretim aracı olarak deneysel yöntemler ile vazgeçilmez bir teknik olmuştur. Çağdaş monobaskı değişebilen eklemeli kalıplar üzerinden oluşturulmaktadır. Monotipe özgü çizim uygulamalarının ve pentürün yanı sıra çok kez bir tek eser yaratma çabası üzere bir araya gelebilir.

Monobaskı Tekniği

Monobaskı tekniği çok çeşitli malzemenin kullanıldığı bir tekniktir. Monobaskı tekniği için kullanılan araçlar, baskıresim atölyelerinde bulunan araçların tamamını kapsar. Plastik ve metal levhalar, tahtalar, camlar, çeşitli dokusal yüzeylere sahip kumaşlar gibi düz yüzeyli malzemeler baskı işlemi için elverişlidir. Boyanın yüzeye sürülmesi; doku yaratabilecek pek çok malzeme bunlar arasında fırçalar, kumaşlar, kurumuş bitki sapları, kalem ve birçok keskin uçlu dokusal malzemelerdir. İnce mürekkep katmanı oluşturulup bir yüzey üzerine bu malzemelerle çalışılarak baskı yüzeyi oluşturulabilir. Konuyu görselleştirmede gerekli olan biçim-form/renk-kompozisyon gibi plastik değerler tam oturmamış ve parçalar halindedir. Uygulama süresince her bir baskı pratiği, bilgi ve tekniğin etkileşime girmesiyle birbirine eklenir ve zaman içinde estetik bir bütünlüğü meydana getirir. Bu diyalektik süreç monobaskının, plastik ve estetik uyuma giden en önemli deneyim alanını oluşturur (Doksanoğlu, 2020: 42).

Monobaskılarda tasarımın oluşturulmasında uygun araç-gereçlerin kullanılması önceden planlanmalı ve kendiliğinden gelişen aşamaların etkisinden faydalanılarak yapılması sağlanmalıdır. Tasarımda başlama noktalarının, kendiliğinden gelişen ve önceden planlama gibi çeşitli aşamaları vardır. Deneysel çalışma eğilimi, yüzey üzerinde çalışılacak tasarımın gidişine göre kâğıt seçimini etkileyebilir. Birçok yüzey materyallerinin, tasarımı geliştirme ve basma özelliklerine göre dezavantajları ve avantajları vardır. Bu unsurları, monobaskıya başlamadan önce değerlendirmek gerekir.

Monobaskılarda çalışma yöntemi olarak iki tip yaklaşım vardır. Eklemeli ve eksiltmeli olarak adlandırılan bu yöntemler ayrı ayrı kullanılabileceği gibi karma bir şekilde de kullanılabilir. Eklemeli yaklaşım, malzemelerin kalıbın üzerine direkt uygulanması anlamına gelir. Renk ve pentür tarzında uygulanabilir. Sınırlama, baskı pres ile basılıyorsa, pürüzlü bir yüzeyin olanaksızlığıdır. Eklemeli çalışmada sıklıkla tercih edilen yöntem, kalıbı tamamen mürekkeplemektir. Mürekkep, farklı farklı tarzlarda izler oluşturmak maksadıyla çeşitli

şekillerde kullanılır. Yoğun mürekkepler daha akışkan bir yüzey yakalamak için inceltilmiş yağlarla ya da yağlı doku malzemeleriyle geliştirilir. Mürekkep, temizlik için kullanılan tiner terebentin gibi pek çok çözücülerle de inceltilir (Grabowski ve Fick, 2009, s. 191). Eksiltmeli teknik, koyu alanda çalışma ve silme tekniği olarak adlandırılmaktadır. Bu teknik için her türlü yüzeyi kullanılmaktadır. Tek renk kullanmak isteyen sanatçılar için hızlı sonuca ulaşılabilir bir tekniktir. Bu teknikte yüzey, resmi yaratmak için ustalıklarla kullanılan mürekkeplerin ya da boyaların kaldırılmasıyla negatif çalışılarak boyama araçlarıyla oluşturulmaktadır (Ayres, 1991:46).

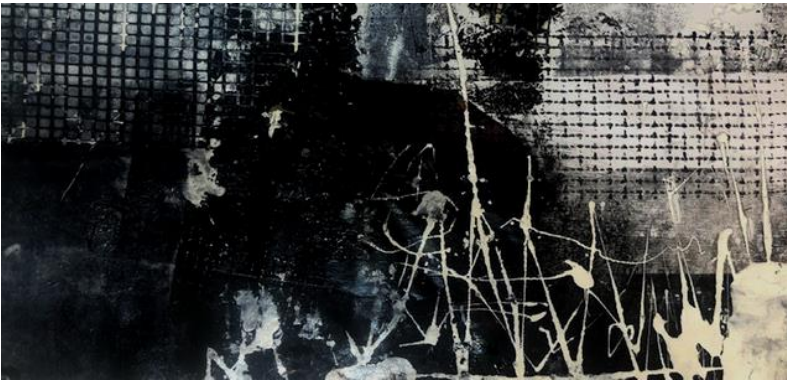
Monobaskılar rahatlıkla presle veya elle basılabilir. En çok kullanılan pres türü çukur baskı presleridir. Çukur baskı presiyle basma tercih edildi ise, baskı işlemi sırasında kullanılmakta olan malzeme için, pres ayarlanır. Pres üzerinde çizgi kullanılarak kalıp oraya yerleştirilir. Tasarım üzerinde çözelti maddesi kullanılmış ise keçeyi koruma adına keçe ve kâğıt arasına birkaç kat koruyucu kâğıt yerleştirmek doğru bir tercih olacaktır. Pürüzsüz yüzeyli monobaskılar için taşbaskı presleri de tercih edilebilir.

Elle basımlarda tahta kaşık oldukça yaygın kullanılmaktadır. Bu tip monobaskıların basımı yüksek baskı tekniğidir. Baskı kalıbının üzerine kuru olan baskı kâğıdı yerleştirilir. Bezlerle ya da kaşıkla, mürekkebi kâğıda düzgün bir şekilde aktarmak için arka tarafından baskı uygulanır. Bu yöntemde kalıp üzerine basılırken elle basıncı kontrol edebilmeden kaynaklı herhangi bir handikaplı durumu önleme adına avantajlıdır.

Monobaskıların uygulanacağı yüzeyler çok farklı olabilir. Kâğıtlar diğer baskı türlerinde de olduğu gibi en kullanışlı uygulama yüzeyleridir. Kâğıt nemli ya da kuru iken basma tercih edilebilir fakat her ikisinin eksileri ve artıları vardır. Monobaskılar da kuru kâğıt tercih edildi ise sonraki poz ayarı kolay yapılır. Kuru kâğıt, çukur baskı tasarımı görseller ve kalıplar için uygun değildir. Nemlendirilmiş kâğıtlar bu tarz tasarımlar için daha uygundur. Monobaskı görüntüsünü alabilme konusunda, kullanmış olduğumuz geleneksel baskı kâğıtlarına seçenek olarak pek çok materyal vardır. Endüstriyel kâğıtlar, kumaşlar, ince metaller ya da çeşitli kartonlar bunlardan bazılarıdır (Grabowski ve Fick, 2009, s. 197)

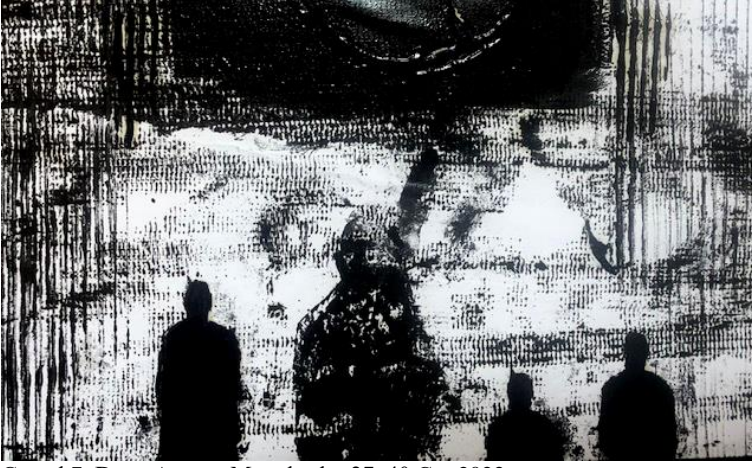
MONOBASKI ÜZERİNE BİREYSEL UYGULAMALAR

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra plastik sanatlar içerisinde yer alan tüm disiplinlerin birbirleri ile etkileşimi kökten bir değişime uğramıştır. Bu değişim zaman zaman plastik sanatlar alanlarında malzeme, biçim, konu, imge, vurgu, söylem vb. gibi alanlarda gözle görülmeyen sınırların varlığı üzerine sanatçıyı ve izleyiciyi düşündürmektedir (Çevik, 2018:111). Baskıresim böyle bir alan içerisinde deneysel tavırlara açık ve her sanatçının kendisini ifade edebileceği araştırma, deneme alanını sağlayan bir tekniğe sahiptir. Araştırmanın bu kısmında akademisyen/ sanatçı Döne Arısoy ve Zeliha Kayahan'ın monobaskıları incelenmektedir. İki sanatçı da kendi duygu ve düşüncelerini monobaskı tekniği ile ifade ederken sanatçıların eserlerinde biçim, renk, doku, boşluk ve kompozisyon gibi sanatsal öğeleri somutlaştırdığını görmekteyiz.

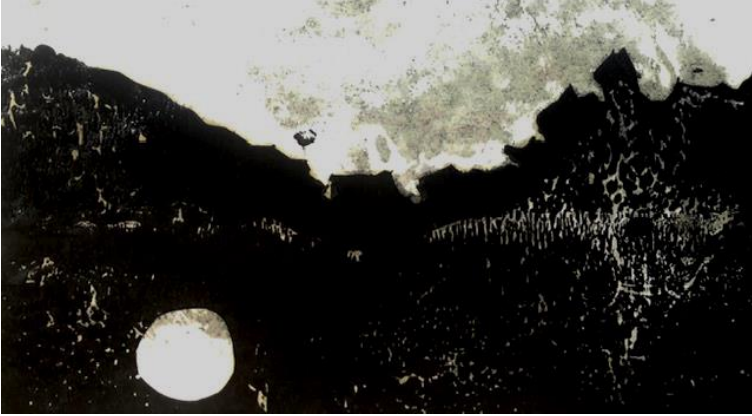
Görsel 6. Döne Arısoy, Monobaskı, 18x40 Cm.2022.

Döne Arısoy'un bu araştırma kapsamında incelenen mono baskı serisinin tek renkli olduğunu görmekteyiz. Siyah, beyaz ve grinin tonlarını kullanan sanatçı çalışmalarında dokuyu ön plana çıkarmaktadır. Görsel 6'da merkezde yer alan koyu alanı sağ alt taraftan çizgisel olarak devam eden amorf dikey çizgiler tamamlamaktadır. Arka plandaki kafes biçimli doku eserin sağ ve sol kısmını birbirine bağlamakta ve resmin derinliğini artırmaktadır. Kâğıt üzerine yapılan çalışmada fırça, kalem, çeşitli plastik, kâğıt ve kumaş malzemeler kullanılmıştır. Eserlerinde soyut bir dil kullanan sanatçı, spontane bir yaratım sürecini benimsemektedir. Bazı biçim ve renklerin rastlantısallığı sanatçının yaratım sürecine dahil ettiği bir alandır.

Görsel 7. Döne Arisoy, Monobaskı, 27x40 Cm. 2022

Görsel 7’de görmekte olduğumuz çalışma monobaskı yöntemi ile fonun geneline yapılan doku ve üzerine eklenilen figürlerin, durağanlığını bozup hareket etkisi sağlamış olduğunu görmekteyiz. Bu doku malzeme çeşitliliği ile iki yanda dikey çizgiler kullanılarak kompozisyon çalışmanın içinde tutulmuştur. Çalışmanın üst kısmında yer alan kütle şeklindeki siyah leke ortadaki figürle bağlanıp yüzeydeki lekelerin birbirine olan bağlantısını sağlamaktadır. Kâğıdın rengi olan beyaz haricinde sadece siyah renk kullanılmış ve siyah beyazın yüzey üzerindeki gücü değerlendirilmiştir. Çalışma da renk, ışık, ritim, biçim ve kompozisyon gibi temel plastik değerler göz ardı edilmeden kurgulanmıştır.

Görsel 8. Döne Arisoy, Monobaskı, 27x40 Cm, 2022

Sanatçı bu çalışmalarında kavramdan ziyade monobaskı tekniğinin sınırlarını farklı malzemelerle zorlamaktadır. Görsel 8’ deki son çalışmasında da malzemenin imkânlarını izleyiciye sunmakta, çözelti olarak kullanılan yağ çalışmaya renk ve doku değeri olarak ayrıcalıklı bir yaklaşım getirmektedir. Aynı etki koyu kısımlarda da yer yer kendini göstermektedir. Bu yaklaşım farklı disiplinleri bir arada sunma açısından değerlendirilebilir. Sanatçı, genel kurgusu ve ifadenin gücü açısından siyah harici renklerden kaçınmış, alt kısımdaki koyu renk vurgusuna soldaki yuvarlak boşluk ile nefes alma imkanı sunmuştur. Bu boşluk ile çalışmanın üst tarafındaki kompozisyona paralel olarak yerleştirilen boşluk güçlü bir şekilde tamamlanmaktadır.

Çalışmaların yaratım sürecindeki yürütülme izlenimi, farklı disiplinlerdeki teknikleri ve çeşitli dokusal malzemeleri monobaskı tekniği olarak bir arada sunma denemeleri olarak değerlendirilebilir.

Görsel 9. Zeliha Kayahan, Monobaskı, 27X 45 cm, 2022

Zeliha Kayahan'ın bu araştırma kapsamında incelenen monobaskı serisinin çok renkli olduğu ilk etapta çöze çarpmaktadır. Görsel 9'daki çalışmada kullanılan nesnelerin her birinin birbirleriyle bağlantılı ve uyumlu olarak kullanıldığı görülmektedir. Malzemenin dokusal etkisinin verildiği beyaz yüzey üzerine şablon şeklinde uygulanan kırmızının etkili şekilde uygulandığı figürlerin neşeli, coşkulu ve heyecanlı olması hayata karşı yenik düşme durumundan uzaktır. Kompozisyon da ritmin ve dengenin korunması adına çalışmanın alt kısmında iki adet siyah paralelliğin kullanımı çalışmanın espas etkisini güçlendirmektedir. Sanatçı çalışmada malzeme çeşitliliğini monobaskı tekniğinin imkânlarıyla en etkili şekilde sunmuştur.

Görsel 10. Zeliha Kayahan, Monobaskı, 23x30 cm, 2022

Görsel 10'a baktığımızda arka plandaki dokulu kare yüzey üzerine yerleştirilen diyagonal sayılabilecek dikdörtgen yapı çalışmanın tamamını kapsamaktadır. Yalnızca plastik derler kaygısıyla üretilmeyen bu çalışma alıcısında merak duygusunu uyandırmaktadır. Soğuk ve canlı renklerin hâkim olduğu resim endişe ve kargaşadan uzak, coşku ve neşeyi en masum haliyle yansıtmaktadır. Çalışmanın sol alt kısmındaki coşkulu dört adet leke şeklindeki figür resmin tamamına yayılan çizgisel ip formu ile resimdeki tüm parçaları birleştirici güce sahiptir.

Görsel 11. Zeliha Kayahan, Monobaskı, 24 x 32 cm, 2022

Sanatçı üçlü monobaskı serisinde 9. Görsel de tek, 10. da iki ve 11. görselde ise üç farklı arka plan oluşturarak serinin bütünlüğünü korumuştur. Aynı şekilde fonlarda bütünlüğün sağlanması figürlerin yerleştiriliş biçimiyle de desteklenmektedir. Görsel 11'de beyaz kâğıt yüzeyinin tamamına yayılan belli ritimdeki dokulu malzemeyle kaplanıp kat kat geometrik yüzeylerle desteklenmesi, odak noktanın merkeze çekilmek istenmesindendir. Çalışmada kullanılan malzeme çeşitliliği resmin monobaskının olmazsa olmaz değerlerini güçlendirmektedir. Figürlerde kullanılan açık renk, arka plandaki koyu renklerle figürlerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Çeşitli renk tonları ile çalışmadaki figürlere hareket katma ve malzeme yelpazesini geniş tutma açısından farklı disiplinleri bir araya getirme çalışmaları olarak değerlendirilebilir. Sanatçının çok

renkli olarak oluşturduğu kompozisyonlar, biçim, renk, ışık, ritim, gibi temel plastik değerleri coşku ve neşe kavramını bağlamında kurgulamıştır.

SONUÇ

Baskiresim sanat alanında özel bir yere sahiptir. Sunmuş olduğu farklı teknikler ve malzeme çeşitliliğinin sınırsızlığı sanatçılara özgür bir yaratma alanı sunmaktadır. Bu alan içerisinde malzeme bilgisine hâkimiyet ve anlatım zenginliği sanatçıların özgün tarzlarına ulaşabilmede kolaylık sağlamaktadır. Monobaskıların baskiresim alanı içindeki özel konumu tek üretimler olmasından kaynaklanır. Yüzeyde renk, çizgi, doku ve lekenin yalnızca bir kerelik benzersiz bir biçimde yan yana gelip oluşturdukları güçlü estetik örüntü monobaskıların karakteristik özelliğini oluşturur. Her baskı süreci başka bir öğrenme sürecini getirmektedir. Sürekli yenilenen ve deneyimlemeye açık, tecrübenin kısa sürede somutlaştığı bu baskı türü sanatçıların oldukça ilgisini çekmektedir. Geçmişten günümüze birçok sanatçı monobaskı türünde eserler üretmişlerdir.

Bu araştırma kapsamında incelenen Döne Arısoy'un monobaskılarında siyah rengin kullanıldığını görmekteyiz. Lekenin ve dokunun gücünü ön plana çıkartan sanatçı bu serisinde yüzey üzerinde tek renk dokusal bir katman arayışındadır. Figürlerin de yer aldığı çalışmalar izleyiciye zamansız bir evrene ait manzara izlenimi vermektedir. Arısoy'un aksine Zeliha Kayahan monobaskılarında çok renk kullanır. Zaman zaman iç içe geçmiş renkler oldukça net ve parlaktır. Hareketli figür kurguları doku ve renk bölünmeleri ile zemine bağlanmıştır. Sanatçı, yaşama dair bir anıyı farklı versiyonlarıyla artırarak çoğaltmış gibidir. Çağdaş sanat uygulamaları içerisinde monobaskılar sanata dair güncel yeniliklerin tümünden beslenmektedir. Sanatçılar malzeme çeşitliliği ve deneysel girişimleri ile her geçen gün yeni anlatım olanakları elde etmektedirler.

KAYNAKÇA

1. Algan, E. (Eylül 2008) Artist Modern, Yayıncı Artist Yayın Endüstrisi ve Eğitim Hizmetleri Ltd.
2. Ayres, Julie.(1991) Monotype- Medium and Methods for Painterly Printmaking.Watson- Guptill Publications Watson-Guptill Yayınları.
3. Bayav, D. (2013) Geleneksel Ve Deneysel Yönleriyle Gravür Baskı. Paradigma Kitabevi Yayınları. Edirne
4. Beth Grabowski ve Bill Fick (2009), çeviren: Eskier, Tunç. Baskiresim Kapsamlı Materyaller ve Teknikler Rehberi. Karakalem Kitabevi Yayınları. İzmir
5. Çevik, N. (2018). Disiplinler Arası Etkileşimler Kapsamında Alternatif Malzemeler Ve Seramik-Baskı Resim Yakınlaşmaları Üzerine Bireysel Uygulamalar. Sanat ve Tasarım Dergisi , (22) , 111-133.
6. Doksanoglu, A. (2020). Güzel Sanatlar Eğitiminde Monobaskı Tekniğinin Etkin Öğrenme Ve Mesleki Beceri Bağlamında Öğretmen Adaylarına Kazanımları: Eylem Araştırması. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
7. Kaplan, M. A. & Koç, A. (2020). Sanatsal Bir Uygulama Örneği Olarak Baskı Tekniklerinde Kahramanmaraş'ın Görsel Belleği. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 10 (1) , 114-136.
8. Kayahan, Z. & Çevik, N. (2020). Disiplinlerarası atölye çalışmalarına bir örnek: Baskiresim-seramik yakınlaşmaları. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 26(45), 535-545. doi: <https://doi.org/10.35247/ataunigsed.745596>
9. Keser, N.(2009). Sanat Sözlüğü, Ankara: Ütopya Yayınevi.
10. Kolektomani.com (11.05.2016). Edgar Degas: A Strange New Beauty MoMa'da. <https://www.kolektomani.com/edgar-degas-a-strange-new-beauty-momada/>.